

**8D09101 - ВЕТЕРИНАРЛЫҚ МЕДИЦИНА БІЛІМ БЕРУ
БАҒДАРЛАМАСЫ БОЙЫНША ҚАБЫЛДАУ ЕМТИХАНЫНЫҢ
БАҒДАРЛАМАСЫ**

МАЗМҰНЫ

1 Кіріспе	4
2 Негізгі бөлім	5
Эксперименттердің әдісі мен теориясы.....	5
Ветеринарлық медицинаның заманауи мәселері.....	6
3 Емтимхан сұрақтар тізімі.....	8
4 Ұсынылған әдебиеттер тізімі.....	10

КІРІСПЕ

8D09101-Ветеринарлық медицина мамандығы бойынша бұл бағдарламада келесі профильдік клиникалық пәндерді меңгеруі қарастырылған: денгейге және профильге сәйкес ветеринариялық медицинаның мамндырылған докторанты болуына эксперименттік әдісі мен теориясы және Ветеринарлық медицинаның заманауи мәселері көмектеседі.

Бағдарламаның мақсаты – ғылыми зерттеулерді ұйымдастыру және жаспарлау әдістемесін, стандартизация мен сертификациясын, зертханалық және өндірістік эксперименттерді ұйымдастыру және өткізуін меңгеруіне бағытталған PhD докторына теориялық және практикалық білімді беру және практикалық ветеринария мәселелерін жоюға, ветеринариялық ғылым бойынша ҒЗЖ ұйымдастырып өткізе алатын ветеринария, биология, медицина және биотехнология бағыттарындағы жоғары деңгейіндегі маманды дайындау.

Жоғарыда көрсетілген пәндерді оқу нәтижесінде докторант

білу керек:

- жануарлардың карантиндық және аса қауыпты ауруларын алдын алу және жоюы бойынша ғылыми – негізделген жиынтық шараларды өндіруіне, дамытуына және іске асыруына талаптар;
- басқа мемлекеттердің жұқпалы ауруларынан шекараны қорғау бойынша Қазақстан Республикасының заңдары;
- мемлекеттік ветеринариялық қадағалауды жүргізу.
- ветеринариялық ғылым бойынша ҒЗЖ ұйымдастырып өткізу.
- ауру белгілерін бөліп алып және диагноз қою мақсатымен жануарларды клиникалық – зертханалық зерттеулердің заманауи әдістері;
- заманауи ветеринариялық терапияның принциптері мен әдістері, эпизоотикаға қарсы алдын алу шараларын ұйымдастыру және өткізу.

жасау алу керек:

- ҚР ветеринариялық заңдарын осуществлять контроль за соблюдением физическими и юридическими лицами, общественными организациями ветеринарного законодательства РК;
- маманға сәйкес әр мекемелерінде зертханалық, педагогикалық және басқармалық жұмстарды жақсы байланыстыра алу, ғылыми және практикалық мәселелерді шешу керек;
- практикалық ветеринарияның мәселелерін бөліп жою.
- биологиялық материалдың клиникалық – зертханалық зерттеудің нәтижелерін балау;

8D09101-Ветеринарлық медицина мамандығы бойынша мемлекеттік кешенді емтихан бағдарламасы Қазақстан Республикасы білімінің Мемлекеттік жалпы міндетті стандартына сәйкес құрастырылды (ҚР МЖМБС 31.10.2018 ж. № 604).

НЕГІЗГІ БӨЛІМ **(Пәннің мазмұны)**

Теория и методы эксперимента

Эксперименттің әдістері мен теориясы пәні – ғылыми зерттеулердің ұйымдастыруын және жоспарлау әдістемесін, НИУ, ғылыми орталықтарының құрылымын, ҒЗЖ лицензиясын, стандартизация мен сертификациясын, зертханалық және өндірістік эксперименттердің ұйымдастыру мен жасауын және нәтижелерді бақылауын зерттейді. Нәтижелердің публикациясына қойылатын талаптармен ғылыми мақалаларды, есептерді жазу ережелермен және де ҒЗЖ нәтижелерін ветеринариялық практикаға және оқу процесіне енгізуімен таныстырады.

Пәннің мақсаты ол теориялық және практикалық білімді беру және практикалық ветеринария мәселелерін жоюға, ветеринариялық ғылым бойынша ҒЗЖ ұйымдастырып өткізе алатын ветеринария, биология, медицина және биотехнология бағыттарындағы жоғары деңгейіндегі маманды дайындау. Пәнді оқыған кезде жануарлар ауруларының диагностикасында эксперименттің әдістерін, ғылыми зерттеулердің ұйымдастыруы мен жоспарлауын, зерттеулердің әдістемесін, ғылыми зерттеу нәтижелерінің бағалау мен балау әдістерін, зерттеулердің арнайы және қосымша әдістерін меңгеру.

Тағы бір мақсаты ол ветеринарияның фундаменталды білімін алу, жоғары оқу орындарында ғылыми, практикалық, педагогикалық қызметтерді жасау, докторантурада ғылыми жұмысты жалғастыру үшін ҒЗЖ ұйымдаруы мен өткізуін үйрену және әрі қарай өмір бойы жаңа білімді меңгеру.

Ғылыми зерттеулерді ұйымдастыру. Эпизоотологиялық зерттеулердің әдістері мен эпизоотологиялық мониторинг. Эпизоотологиялық мониторинг (глобальді, региональді, локальді), эпизоотологиялық процесс, індеттік процесс, эпизоотикалық бау, ЭП біріншілік және екіншілік күштері.

Ғылыми – зерттеу мекемелердің құрамы: ғылыми – зерттеу институттар, ғылыми орталықтар, ғылыми зертханалар.

Ғылыми зерттеулердің мәні, ғылыми зерттеу қызметінің лицензирленуі. Қазақстан Республикасы ветеринариясы қызметінің ғылыми зерттеу лицензирленуі. Мемлекеттік және инициативті тематика, ҒЗЖ есебі, мемлекеттік стандарттар, қорытынды.

Зертханалық бөлмелерге қойылатын талаптар: құрал - жабдықтарға, реактивтерге, химикаттарға және т.б.керек материалдарға.

Метрология, стандартизация, сертификация сұрақтары. Ғылыми – зерттеу жұмыстарының метрологиясы, стандартизациясы, сертификациясы.

Зерттеулерді жоспарлау.

Ақпараттық ізденіс, ақпарат көздері мен түрлері.

Ғылыми - өндірістік эксперименттерді ұйымдастырып өткізу.

Зерттеу нәтижелерінің шындығының бағасы мен көрсетілуі.

Зерттеулердің әдістемесін мен әдісін тандау: клиникалық, диагностикалық, бактериологиялық, вирусологиялық, биофизикалық,

биохимиялық, токсикологиялық және т.б.

Зерттеулердің арнайы және қосымша әдістері.

Оқу процессіне және практикалық жұмыстарға ғылыми зерттеу әдістерін енгізу.

Басқа елдерде және бірінші ғылыми мекемелерінде қолданылатын ғылыми зерттеулердің жаңа әдістері.

ҒЗЖ нәтижелерін публикациялау, публикациялардың түрлері.

ҒЗЖ нәтижелерін енгізу: патенттенуі, апробациясы, инновациялық проекттер.

Ғылыми жұмысты жазу ережелері: мақалалар, есептер, күнделіктер, публикацияның түрлері.

Ветеринарлық медицинаның заманауи мәселері

«Ветеринариялық медицинаның заманауи мәселелері» пәні ветеринариялық ғылым бойынша ҒЗЖ ұйымдастыруын және практикалық ветеринария мәселелерін жоюын меңгерген ветеринария, биология, медицина және биотехнология бағыттарындағы жоғары деңгейіндегі маманды дайындайды.

«Ветеринариялық медицинаның заманауи мәселелері» пәні мамандықтың базалық пәні болып табылады, ол Қазақстан Республикасының, Шетел елдердің ветеринариялық медицинаның қазіргі жағдайын зерттейді және заманауи деңгейіндегі ветеринариялық қызметін, Қазақстан Республикасының ветеринариялық медицина және экологияның нормативті және заңды құжаттарды дамытады. Аса қауыпты індеттік ауруларының диагностикасы және алдын алу шаралары, жануарларды заманауи күтіп бағу технологиялары, ветеринарияға арналған биопрепараттардың дайындалу және қолдану технологиялары және өндірістік мекемелердің, жануарлар өнімін реализациясының, экологияның күн сайынғы жұмысын мемлекеттік қадағалау бойынша шараларды әрі қарай дамытуын талап етеді.

Ветеринариялық медицинаның бар мәселелерін ашып мүмкіндігінше жою пәннің мақсаты болып табылады.

Қазақстан және шетел елдеріндегі ветеринарияның заманауи жағдайы және оның әрі қарай дамуы. Қазақстан Республикасы ветеринариясының заманауи құрылымы. Қазақстан Республикасының әкімшіл бөлінуі. АПК, мал шаруашылық дамуының және ветеринариялық қауыпсыздігінің департаментінде, шекара мен транспорттың және оның филиалдарында мемлекеттік қадағалау зоналық инспекциясында, ММ «Ұлттық орталық», РКҚМ «РВЗ», РКҚМ «Эпизоотикаға қарсы Республикалық отряд», облыстық және аудандық диагностикалық орталықтарда, ауыл округтерінің, нарықтың вет.инспекторында және т.б. мемлекеттік инспекцияның комитеті. Қазақстан Республикасының сатылым бағдарламасын орындаудағы ветеринарияның рөлі. Індеттік аурулар бойынша жануарлардың саулығы, сатылым бағдарламасы, қарқындығы, квалификациялық кадрлар.

ҚР ветеринариялық қызметінің міндеттері. Індеттік аурулар бойынша ірі

қара малды ветеринариялық саулықпен қамтамасыз ету. Ірі қара мал ауруларының экономикалық, әлеуметтік және практикалық аспектілер. Індеттік ауруларын алдын алу және жою кезінде мал шаруашылық фермалар бойынша ұйымдастырулық – шаруашылық және ветеринариялық – санитариялық шаралар.

Ветеринария және экология бойынша ҚР нормативті және заңды құжаттар. Наземның жануарларының санитариялық кодексі (мысалы жоғары патогенді құс тұмауы). Халықаралық сертификат беретін ветеринариялық дәрігердің профессиональді растығын және тәуелсіздігін қорғау.

Аса қауыпты ауруларды мемлекеттік ветеринариялық қадағалау. Аса қауыпты ауруларды мемлекеттік ветеринариялық қадағалау сатылары.

Жануарлардың, құстардың, балықтардың және жабайы жануарлардың індетті және індетті емес ауруларының диагностикасының, алдын алу шаралардың және емдеудің заманауи әдістері. Бруцеллез диагностикасының классикалық (РА, РБП, КР, РСК, РДСК) және заманауи әдістерінің (ИФА, ПЦР) салыстырмалық диагностикалық құндылығы. Ірі қара мал туберкулиніне арнайы емес реактивтілігінің дифференциациясының әдістері. Микотоксиндерді зерттеудің зертханалық әдістері.

Ветеринарияда қолданылатын жаңа медикаменттер, биопрепараттар және басқа заттар. Вирустық және бактериальды індеттік аурулар кезінде аллогенді иммунды сарысуларының емдік құндылығы (мысалы хламидиоз). Иммуномодуляторлар.

Ветеринариялық препараттарды дайындауының жаңа технологиялық процесстері. Жаңа ұрпақтың препараттарын дайындауының биотехнологиялық әдістері. Жоғары эффективті емдік профилактикалық биопрепараттарды дайындауының биотехнологиялық әдістері (антибиотиктер).

Жануарлардың әр түрлі ауруларының мониторингі және болжамы. ҚР мемлекеттік ветеринариялық қызметінің статистикалық деректері бойынша жануарлардың әр түрлі ауруларының мониторингі және болжамы. Жануарлардың ветеринариялық қызмет көрсетудің заманауи әдістері.

Ветеринариялық фармацияның және ветеринариялық экологияның заманауи мәселелері. Заманауи сатыда вакцинаны қолдануы бойынша стратегия. Наземный жануарлардың санитариялық кодексі (жоғары патогенді құс тұмауы).

Құстар тұмауының диагностикасы, алдын алу шаралары және эпизоотологияның актуальді мәселелері. Әлемде H5N1 тұмауына қарсы вакцинаның өндеуінің жағдайы және H5N1 тұмауына қарсы ТМД вакциналары. Құс тұмауына қарсы вакцинасын өндеуінің болашағы.

ЕМТИХАН СҰРАҚТАРЫ

Эксперименттің теориясы мен әдістері

1. Ғылыми зерттеулерді ұйымдастыру.
2. Ғылыми – зерттеу мекемелерінің құрылысы: ғылыми – зерттеу институттар, ғылыми орталықтар, ғылыми зертханалар.
3. Ғылыми зерттеулердің мәні, ғылыми – зерттеу қызметінің лицензирленуі.
4. Метрология, стандартизация, сертификация сұрақтары. Ғылыми – зерттеу жұмыстарының метрологиясы, стандартизациясы, сертификациясы.
5. Ғылыми зертханаларға қойылған талаптар.
6. Ақпараттық ізденіс, ақпарат көздері мен түрлері. Ғылыми ақпаратты жинау.
7. Ғылыми зерттеудің арнайы және жеке әдістері. Қанның гематологиялық зерттеулері.
8. Индеттік ауруларды кезінде жануарлар зерттеуінің аллергиялық әдістері (туберкулез, сап, туляремия және т.б.).
9. Ғылыми зерттеудің дайындық сатысы. Эпизоотологиялық зерттеудің әдістері және эпизоотологиялық мониторинг.
10. Ғылыми зерттеудің тематикасын жоспарлау
11. Алынған деректердің статистикалық өңделуі және ветеринариядағы ветеринариялық есебі.
12. Диагноз қою. Дифференциальді диагностика.
13. Ғылыми жұмысты жазу ережелері: мақалалар, есептер, күнделіктер, публикацияның түрлері
14. Ғылыми зерттеулер материалдарының графикалық әдістері
15. Ғылыми жұмыстарды жазу және көркемдеу
16. Ғылыми жұмыстарды дайындау, көркемдеу және қорғау негіздері
17. Жануарлар патологиясында зерттеулер
18. Патологияда өндірістік зерттеулерді ұйымдастыру
19. Ақпараттың түрлері мен көздері
20. ҚР ветеринариясының ғылыми практикалық қызметінің лицензирленуі
21. Ғылыми зерттеулер үшін фактілі материалдарды жинау
22. Патологиялық материалдар зерттеуінің зертханалық әдістері: гистологиялық, гистохимиялық, электрондық – микроскопиялық және т.б.
23. Индеттік аурулар диагностикасының серологиялық әдістері.
24. Ғылыми зерттеулер үшін шығындарды негіздеу
25. Зерттеудің әдістерін және әдістемесін таңдау: клиникалық, диагностикалық, бактериологиялық, вирусологиялық, серологиялық, биофизикалық, биохимиялық, токсикологиялық және басқалар.
26. Ғылыми өндірістік эксперименттерді ұйымдастыру және жасау.
27. Растылығының бағасы және зерттеу нәтижелерін көрсету.
28. Зерттеу нәтижелерінің экономикалық бағасы.
29. ҒЗЖ нәтижесінің публикациясы, публикация түрлері.

30. Оқу процессіне және ветеринариялық практикаға ғылыми зерттеу нәтижелерін енгізу.

Ветеринариялық медицинаның заманауи мәселелері

1. Қазақстан Республикасының сатылым бағдарламасын орындаудағы ветеринарияның рөлі.
2. Қазақстан Республикасы ветеринариясының заманауи құрамы және заманауи сатыдағы рөлі.
3. Қазақстан Республикасының әкімшіл бөлінуі .
4. Индеттік аурулар бойынша ірі қара малды ветеринариялық саулықпен қамтамасыз ету схемасы
5. Аса қауыпты ауруларды мемлекеттік ветеринариялық қадағалау сатылары.
6. Заманауи сатысында вакциналарда қолдануы бойынша стратегиясы.
7. Шекара мен транспортта мемлекеттік ветеринариялық қадағалаудың зональді инспекциясының құрылымы.
8. Жануарлар ауруларының диагностикасының классикалық және заманауи әдістерінің диагностикалық құндылығы.
9. Ветеринариялық қызметінің лицензирленуі.
10. Индеттік аурулар бойынша ірі қара малдың ветеринариялық саулығын қамтамасыз ететін ветеринариялық – алдын алу шараларын ұйымдастыру және өткізу.
11. Индеттік аурулар кезінде жануарлар терапиясының жалпы принциптері.
12. Қосымша диагностикалық зерттеулер: бактериологиялық, вирусологиялық, гистологиялық, гистохимиялық, паразитологиялық, химиялық және олардың мәні
13. Индеттік патологиядағы эволюциялық – экологиялық аспектілер. Индеттік аурулар қоздырғыштарының өзгеруі.
14. Индеттік ауруларын алдын алу және жою кезінде мал шаруашылық фермалар бойынша ұйымдастырулық – шаруашылық және ветеринариялық – санитариялық шаралар.
15. Бірнеше жануарлар түріне жалпы болатын вирустық аурулар кезіндегі патоморфология және цитопатология.
16. Жануарлар мен адамдар денсаулығына қауыпты микотоксиндер. Микотоксиндермен күресуіндегі алдыңғы технологиялары. Микотоксиндерді зерттеулердің зертханалық әдістері.
17. Құстар тұмауының диагностикасы, алдын алу шаралары және эпизоотологияның актуальді мәселелері. Әлемде H5N1 тұмауына қарсы вакцинаның өнделуінің жағдайы және H5N1 тұмауына қарсы ТМД вакциналары. Құс тұмауына қарсы вакцинасын өнделуінің болашағы
18. Бруцеллез диагностикасының классикалық (РА, РБП, КР, РСК, РДСК) және заманауи әдістерінің (ИФА, ПЦР) салыстырмалық диагностикалық құндылығы.
19. Лейкозdan ірі қара мал табының алдын алу және саулықтыру бойынша комплексті жүйе.

20. Ірі қара малдың арнайы емес туберкулинді реакциялар және оларды дифференциациялау әдістері
21. Жануарлар бруцеллез диагностикасының классикалық және заманауи әдістерінің диагностикалық құндылығы.
22. Жануарлар бруцеллезі кезінде алдын алу және саулықтыру шаралар
23. Ірі қара мал хламидиозі, клинакалық көрінісінің түрлері, алдын алу және күресу шаралар.
24. Азық түлік өндірісінің қауыпсіздігі – ветеринариялық медицинаның заманауи мәселелерінің бірі.
25. Ірі қара мал туберкулинге дифференциацияның арнайы емес реактивтілігінің әдістері.
26. Шекара мен транспортта мемлекеттік ветеринариялық қадағалаудың зональді инспекциясының құрылымы.
27. Жануарлар хламидиозы диагностикасының зертханалық әдістері.
28. Індеттік аурулар кезінде жануарлар терапиясының жалпы принциптері.
29. Вирустық және бактериялы індеттік аурулар кезінде аллогенді иммунды сарысуларының емдік құндылығы (мысалы хламидиоз).
30. Пробиотиктер және індеттік ауруларды емдеуіндегі олардың рөлі.

ҰСЫНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Эксперименттің теориясы мен әдістері

1. Общая эпизоотология (А.А. Сидорчук, Е. С. Воронин, А. А. Глушков). М.: Колос, 2004, 176 с.
2. Практикум по эпизоотологии и инфекционным болезням с основами ветеринарной санитарии. (В. П. Урбан, М. А. Сафин, А. А. Сидорчук и др.). М.: Колос, 2003, 216 с.
3. Руководство по общей эпизоотологии (под редакцией И. А. Бакулова и А. Д. Третьякова). М.: Колос, 1979, 424 с.
4. Эпизоотология и инфекционные болезни животных (под редакцией А. А. Конопаткина) М.: Колос, 1984, 554 с.
5. Ветеринарная микробиология и иммунология (под редакцией Н. А. Радчука). М.: ВО Агропромиздат, 1991. 383 с.
6. Рекомендации по методике эпизоотического обследования. Покров, 1975. 74 с.
7. Ветеринарное законодательство (т. 1, 2, 3, 4). Т. 1. М.: Колос, 1972, 696 с.; т.2. М.: Колос, 1973, 719 с.; т. 3. М.: Колос, 1981, 640 с.; т.4. М. Во Агропромиздат, 1988, 671с.
8. Сборник нормативных правовых актов в области ветеринарии (т.1 и т. 2). – Костанай, 2004-2005,800с.
9. Ветеринарные препараты в России (Справочник. И. Ф. Клёнова, Н. А. Ярёмченко). М.: Сельхозиздат, 2001, 544 с.
10. Козлова Д.Н. Эпизоотологический словарь – справочник. М.: Россельхозиздат, - 1986, - 189 с.

Ветеринариялық медицинаның заманауи мәселелері

1. Сулейменов С.И. Современная структура вет. Казахстана. // Ветеринария, 2008. - № 1. – с. 8-9.
2. Кизинов Т.К. Реалии и перспективы рес. вет. лаборатории. // Ветеринария, 2008. - № 1. – с. 10-11.
3. Материалы презентации структуры вет. службы Казахстана. // Материалы семинара МСХ РК, совместно членами МЭБ Европейского союза и др. странами МЭБ по Европе. Астана, 2007.
4. Пионтковский В.И. Современные аспекты отдельных проблем вет. и пути их решения. // 3і: интеллект, идея, инновация, журнал КГУ им .А. Байтурсынова, 2009. № 1. – с. 10-17.
5. Пионтковский В.И., Мустафин М.К. и др. Комплексная программа по профилак. и оздоровлению крс от лейкоза, туберкул., бруцел., и хлам., в с/х Кос. Обл. до 2015 года. Костанай, 2009. – 80 с.
6. Булашев А.К., Кухар Е.В. Ветеринарная биотехнология. – Астана, 2009. – 222 с.
7. Пионтковский В.И. Опасные для здоровья животных и людей микозы. // Наука КиНЭУ, 2002. № 2.

8. Адильбеков Ж.Ш. Афлатоксикоз коров и оценка молока. Автореферат дисс.квн. Астана, 2001.– 23
9. Майканов В.С., Адильбеков Ж.Ш. Накопление афлатоксина М-1 в молоке и сроки его выведения из организма. // Сб. медик. научно-производственной конференции. – Астана, 1999. – с. 126-128.
10. Донченко А.С., Димов С.К. и др. Концепция оптимиз. системы научного обеспечения вет. благополучия живот. Сибири. // Сб. научных работ ИЭВС и ДВ. – Новосибирск, 2006. – с. 69-73.